

додаткового зберігання і шифрування звичайного пароля для реєстрації в системі. Ці ланки пов'язані зі звичайним паролем. Якщо користувач вибрав аутентифікацію за графічним паролем, то, по суті, сам графічний пароль застосовується як “ключ” для зберігання і шифрування звичайного пароля. Таким чином, окрім файла Ес.Ай.Ем., звичайний пароль зберігатиметься ще в одному місці. Якщо користувач вибрав реєстрацію з Live ID, то звичайний пароль (символьний, але зашифрований за допомогою цього сервісу авторизації Майкрософт) зберігатиметься в іншому місці. Тобто дізнавшись пароль Live ID, зловмисник зможе відновити і оригінальний текстовий пароль.

Вочевидь, що на планшетних ПК зручно малювати лінії й окреслювати кола пальцем. Але ці графічні елементи буде значно важче повторити комп'ютерною мишкою. Користувач матиме десятки варіантів з'єднання прямою лінією двох відомих йому точок на екрані монітора. Лише тому, що він не зможе провести відносно пряму лінію мишкою, введення графічного пароля ускладнюється. У більшості випадків ця лінія виходитиме кривою, яка кожного разу буде різною. Аналогічна ситуація з колами та іншими фігурами. Тому для стаціонарного

ПК у графічному паролі доцільно використовувати лише декілька точок, “клікнувши” по них курсором мишки в необхідній послідовності, як описано вище.

ВИСНОВКИ

У наш час одна з інноваційних можливостей комп'ютера – новий спосіб виконання авторизації та входу до операційної системи. Більшість користувачів ПК не хоче ускладнювати цю процедуру при запуску системи, проте для працівників банків такий легковажний підхід до інформаційної безпеки просто неприпустимий! Отже, необхідно надати користувачу швидкий і зручний механізм доступу до системи ПК, який водночас був би безпечним і надійним.

Описаний спосіб введення графічного пароля буде корисним для співробітників банків із підвищеною функціональною відповідальністю, тобто для адміністраторів, аудиторів, менеджерів, співробітників служб безпеки та на тих робочих місцях, де наявність камери відеоспостереження передбачена технологічними вимогами – тобто для касирів, охоронців. Також доцільне використання такого пароля для клієнтів

банкоматів із вбудованим тачпадом (touchpad), де присутність сторонніх осіб є постійною.

При використанні графічного пароля у користувача формуватиметься сучасний погляд на проблему інформаційної безпеки, а людський чинник у методиці його запам'ятовування і використання буде зведено до мінімуму. Нові способи аутентифікації насаперед мають сприяти зростанню зручності роботи користувача з ПК. □

Література

1. *Blonder G. Graphical Passwords. – US patent №5 559 961. – 1996.*
2. *Leonardo Sobrano. Jean-Camille Birget. Graphical passwords // The Rutgers Scholar. – An Electronic Bulletin of Undergraduate Research. – 2002. – vol. 4.*
3. *Завальнюк Е. А. Нарисуй мне пароль // PC World. – 2006. – № 6. – С. 110–113.*
4. *Steven Sinofsky. Выполнение входа с помощью графического пароля. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://blogs.msdn.com/b/b8_ru/archive/2011/12/22/signing-picture-password.aspx.*
5. *Безмальї В., Нефедов Д. Применение графического пароля в Windows 8 // Windows IT Pro/RE. – 2012. – № 10. – С. 45–47.*

Нотатки з дискусійного клубу/

Чи може бізнес бути чесним?

В Університеті банківської справи Національного банку України відбулося засідання дискусійного клубу на тему “Справедливий бізнес: чи може бізнес бути чесним?” Науковці, викладачі, студенти Львівського, Черкаського та Харківського інститутів банківської справи УБС НБУ, банкіри-практики, експерти і представники духовенства в гарячих дискусіях висловили свої погляди на проблему та підходи до її розв'язання.

The round table meeting “Fair business: can business be honest?” was held in the NBU Banking University. During the discussion, scientists, teachers, students of the Lviv, Cherkasy and Kharkiv banking institutes of the NBU Banking University, bankers-practitioners, experts and clergy representatives exchanged their views on the question and discussed approaches to its solving.

Чесність, порядність і справедливість є основними категоріями моральності й людяності. Проте для отримання прибутку і розвитку бізнесу необхідно також бути освіченим, цілеспрямованим, наполегливим, винахідливим, комунікабельним. Як поєднати всі ці чесноти і досягти успіху? Чи діють у сучасних умовах принципи етичного бізнесу та чи може бути він справедливим?

Студентки Інституту магістерської та післядипломної освіти УБС НБУ *Ірина Дрозд* і *Юлія Шубіна*, представляючи доповідь “Справедливий бізнес є чесним бізнесом”, наголосили, що в Кодексі етики Європейської бізнес-асоціації визначено принципи ведення чесного бізнесу. Компанії мають сприяти поширенню правил чесної та прозорої конкуренції, некорупційних форм ведення бізнесу, дотримуватися

чинного законодавства, поважати права інтелектуальної та інших форм власності, права працівників, намагатися розвивати конструктивні взаємозв'язки між місцевими та центральними органами влади, поважати інтереси місцевих громад і визнавати важливість захисту навколишнього середовища. Тобто, іншими словами, бізнес необхідно здійснювати без хабарів, виплат заробітної плати у конвертах,

використання “шпарин” у законодавстві. Чесний підприємець не повинен завищувати ціни у гонитві за надприбутками та вводити в оману споживачів. Це — очевидні норми, але чи всі їх сповідують і дотримуються?

Студентки Інституту магістерської та післядипломної освіти УБС НБУ **Наталія Харчук** та **Оксана Залужна** в доповіді “*Дохід за будь-яку ціну*” розглянули цю проблему з позиції перспектив розвитку бізнесу. Обманути партнера чи споживача підприємець може лише один раз, удруге зробити це неможливо, до того ж втрата ділової репутації поставить під сумнів майбутнє компанії. Якщо виробник зловживає довірою покупців, він зрештою втратить їх, яксравним свідченням цьому є ринок продовольчих товарів. Випускаючи сурогатну продукцію замість натуральної, підприємці спонукають споживачів надавати перевагу іншому, якіснішому товару. Довіра споживачів до певного продукту чи послуги є важливим чинником сучасних економічних відносин. Вона також є надзвичайно важливою для суб’єктів фінансового ринку, адже клієнт звернеться лише до того банку, якому довіряє, або послугами якого рекомендує скористатися колеги і друзі.

Доповідачі також наголосили, що нечесний бізнес є забороненим із позиції суспільної моралі та етики, що не визнають його і засуджують. Заборона нечесної підприємницької практики встановлена й на законодавчому рівні. У статті 19 Закону України “Про захист прав споживачів” юридично викладено заборону нечесної підприємницької практики, яка є неприйнятною для суспільства. Свобода вибору товару чи послуги є невід’ємною складовою прав людини. У статті 1 Закону України “Про захист від недобросовісної конкуренції” її визначено як будь-які дії у конкуренції, що суперечать торговим та іншим чесним звичаям у господарській діяльності. Отже, правове поле створено, але різноманітні прийоми нечесної конкуренції та введення в оману часто використовують виробники та мережі роздрібно-торгівлі. Споживачу треба знати кілька простих, але надійних способів протидії таким маніпуляціям: необхідно зберігати чек, перевіряти дату виготовлення товару і його сертифікацію. Укладаючи будь-яку угоду з банком чи іншою фінансовою установою, слід уважно прочитати текст документа, уточнити в ме-

неждера всі питання, які викликають сумнів.

Завдяки процесам глобалізації, створенню рейтингів, які відображають позиції різних країн світу за загальними статистичними показниками, кожна країна перебуває в конкурентних умовах, тобто має стимули для поліпшення бізнес-середовища, вдосконалення законодавства, імплементації міжнародних стандартів. Зокрема, згідно з рейтингом “Ведення бізнесу 2013” (Doing Business 2013) Україна поліпшила свою позицію на 13 пунктів і увійшла до списку 23 країн світу, які провели у 2011–2012 роках масштабні реформи у сфері бізнес-середовища, а також увійшла до списку лідерів зростання серед країн СНД. Найбільшого прогресу наша держава досягла у спрощенні процедури започаткування бізнесу, вдосконаленні реєстрації власності і сплати податків. Доповідачі наголосили, що основним індикатором чесності ведення бізнесу в Україні є зростання обсягу сплати податків до бюджету.

Які ж основні засади успішного, прозорого бізнесу? Треба вірити в успіх справи, навчитися ділитися, опанувати мистецтво переконувати інших людей у важливості впровадження змін, цінувати партнерів та їхній внесок у спільну справу, прислухатися до думки інших фахівців, клієнтові необхідно давати дещо більше від обіцяного, а також мінімізувати витрати і шукати нові підходи й методи для кожної конкретної ситуації.

Проблеми справедливості у бізнесі та нерівності доходів із найдавніших часів цікавили мислителів, учених, фінансистів. Деякі науковці вважають податки інструментом справедливого розподілу благ у суспільстві, інші переконані, що лише чесна конкуренція на всіх ринках створює необхідні передумови для цього. Завдяки прищепленню моральних і етичних цінностей у цій сфері виникло поняття соціально відповідального бізнесу — це добровільні зобов’язання компанії щодо підвищення якості життя не лише своїх співробітників, а й усього суспільства. В Україні вже є чимало компаній, які дотримуються принципів ведення чесного, соціально відповідального бізнесу, вони є прикладом для колег та всього бізнес-середовища.

Жваве обговорення розгорнулося щодо проблеми поширення корупції та її безпосереднього взаємозв’язку з прагненням підприємців вирішити проблемні питання найлегшим шля-

хом, уникаючи офіційних дозвільних процедур та контролю за своєю діяльністю. Деякі учасники засідання зазначили, що чесний бізнесмен у конкурентній боротьбі з підприємцями, які використовують тіньові механізми, може програти. Проте сучасні моделі успішного бізнесу є свідченням того, що чесний, прозорий бізнес має неабиякі переваги для свого розвитку в перспективі. Опанувавши специфіку провадження прозорої діяльності, бізнесмен обирає важчий шлях, але здобуває неоціненний досвід і навички роботи в складних або несприятливих умовах. Це і є його ключова конкурентна перевага.

Ректор-ієрей Київської Трьохсвя-

Ректор УБС НБУ Тамара Смовженко окреслила основне коло питань для обговорення.

тительської духовної семінарії УГКЦ отець **Петро** наголосив, що чесність, порядність, моральність є фундаментальними чеснотами, які мають виховуватися у сім’ї. Проте нині чимало дітей у сім’ях не отримують морального, етичного виховання, бо їхні батьки не можуть навчити дітей того, чого їм самим бракує. Наступною інституцією є середня школа, але для вивчення етики у школі відведено всього одну годину на місяць, тобто учні просто не мають часу для опанування етикою і мораллю. У вищих навчальних закладах студенти вивчають передусім фахові предмети. Отже, очевидним є брак виховання моральних і етичних чеснот у молодих людей на всіх щаблях їхнього навчання.

Президент Української торгово-промислової конфедерації **Володимир Демчак** під час обговорення зазначив, що держава в багатьох випадках є несправедливою щодо бізнесу, забираючи в нього значну частину доходу через податки. Такий високий рівень оподаткування спричиняє появу різноманітних схем ухиляння від їх сплати, інакше не залишається коштів для розвитку справи, виплати зарплат на-

йманам працівникам. Провівши елементарні розрахунки, підприємств розуміє, що такий бізнес буде збитковим, отже, вкладати кошти у нього не варто. Необхідно розглянути його не лише як джерело доходів бюджету, а й як економічну категорію, а також як сферу зайнятості. Очевидно, що законодавство потребує вдосконалення, адже нормативно-правова база безпосередньо впливає на сприятливість бізнес-клімату. Тому тіньовий бізнес не є лише проблемою певних чеснот, частина підприємців змушена працювати поза межами закону, оскільки не має іншого вибору.

Використання тіньових механізмів для отримання економічних і конкурентних переваг є аморальним, але водночас це ефективна стратегія, основною метою якої є отримання прибутку. Тому головною завданням держави – створити умови, за яких бізнес може чесно, прозоро працювати, бути прибутковим, створювати нові робочі місця, виплачувати економічно обґрунтовані податки. За таких умов у підприємця не буде необхідності використовувати тіньові механізми. Бізнес-середовище має написані етичні норми і правила у сфері конкуренції, розподілу прибутків, які здебільшого виконуються. Володимир Демчак наголосив, що підприємці в переважній більшості є законослухняними громадянами, і лише економічні реалії змушують їх до пошуку шляхів збереження і розвитку бізнесу. На державному рівні необхідно реалізувати програму детінізації економіки. При цьому треба з'ясувати, в якій фазі розвитку нині знаходиться вітчизняна економіка, адже лише два десятиліття тому панувала державна форма власності на основні засоби виробництва. Нині в економіці функціонують здебільшого великі об'єднання і навіть монополії. Частина середнього та малого бізнесу становить 5–10%, в економічно розвинутих країнах цей показник сягає 60–70%. Саме вільний громадянин, який розпоряджається власністю, результатами своєї праці і застосування своїх здібностей, є рушієм економічного зростання, розробки і впровадження інновацій.

Ректор Університету банківської справи Національного банку України, доктор економічних наук, професор **Тамара Смовженко** акцентувала увагу на тому, що для ведення чесного, прозорого бізнесу надзвичайне значення має сприятливе бізнес-середовище загалом і нормативно-правова база зо-

крема. Сучасне світове господарство функціонує переважно в умовах ринкової системи, для якої притаманні кілька основних характеристик. Насамперед це дотримання права приватної власності, адже якщо доступ до ресурсів матимуть усі охочі, то ці ресурси фактично є нічийними і використовуються неефективно. Лише власники є їх ощадливими розпорядниками. У процесі економічних перетворень від адміністративно-командної до ринкової економічної системи не було досягнуто бажаного результату щодо якісної зміни економічної моделі та суспільно-економічних взаємовідносин. Необхідне чітке законодавче регулювання права приватної власності, унеможливлення порушення таких прав шляхом використання шахрайських і рейдерських схем, адже це призводить до появи тіньової економіки. Передусім в Україні необхідно зосередити увагу на створенні інституту приватної власності.

Другою складовою за пріоритетністю має бути забезпечення економічних свобод. Нині ніхто не змусить підприємця діяти за такими процедурами, які є для нього неприйнятними або не вигідними. Бізнесмен є власником підприємства, сам приймає рішення, адже у випадку помилки він збанкрутує. Чи може хтось змусити споживача купувати продукти або отримувати послуги, яким той не довіряє, або які вважає шкідливими, ненадійними? Звісно, що ні, адже споживач приймає рішення самостійно, відповідно до власних інтересів і уподобань. Необхідно досягнути консенсусу: підприємці і споживачі мають отримувати вигоду, індивідуалізм і прагнення отримати прибуток не повинні стояти на заваді суспільній користі від економічної діяльності. Це еволюційний процес, і його необхідно пройти. При цьому Тамара Смовженко наголосила, що жодні обставини не є виправданням для випуску підприємцями неякісної продукції або використання відвертого обману споживачів.

Член Міжнародної академії телебачення, мистецтва та науки **Андрій Мірошніченко** зазначив, що після розпаду СРСР неформальна суспільна угода, за якої громадяни працювали на державу, а та за все відповідала, втратила актуальність. У 1990-х роках держава зняла із себе відповідальність щодо матеріального забезпечення, давши громадянам право прояву економічної ініціативи, при цьому сторони дотримувалися неформальної

Науковці та викладачі Університету банківської справи НБУ взяли активну участь у дискусії.

угоди про взаємне невтручання у справи. Лише наприкінці 1990-х років було чітко окреслено необхідність сплачувати податки.

Нині від бізнесменів вимагають сплати податків, прозорого ведення бізнесу в рамках законодавчого поля, але при цьому держава не взяла на себе повну відповідальність за стан справ в економіці, розвиток інфраструктури, не звітує за використання надходжень та розподіл загального національного багатства. Це не проблема моральності або чесності бізнесу. Фактично це криза диспропорцій прав і обов'язків у неформальній суспільній угоді між громадянами і державою. Ця угода, яка є основою для формування законодавства, мотивації та поведінки людей, не відповідає вимогам часу. Необхідно укласти нову суспільну угоду, але нині немає дієвого механізму. Якщо ж держава вимагає сплачувати податки, але при цьому не звітує перед платниками за їх використання, або якщо громадяни вимагають звіту за використання бюджетних коштів і при цьому не хочуть сплачувати податки, досягнути суспільного порозуміння буде складно.

Податкове законодавство повинно викликати у кожного платника впевненість у справедливості адміністрування, принципів і підходів. Громадянин має відчувати, що сума сплачених податків є адекватною рівню благоустрою та забезпеченню державою суспільних благ. При цьому вирішальне значення має не так розмір ставок, як база оподаткування.

Як наголосила завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Харківського інституту банківської справи УБС НБУ **Валентина Світлична**, в усьому цивілізованому світі визнано, що бізнес має бути чесним і со-

ціально відповідальним, це питання не є предметом дискусій. Натомість в Україні нечесний бізнес вважається звичним явищем. Це свідчить про певні психологічні бар'єри на шляху впровадження транспарентної моделі провадження бізнесу. В Україні усталена модель найгіршої економічної поведінки, для якої притаманним є збагачення заради збагачення, ігнорування писаних і неписаних норм та правил, дотримання бізнесменами лише власних і нехтування суспільними інтересами, публічне хизування розкішним способом життя, марнотратством тощо. Причини очевидні: недосконале законодавство, низький рівень моралі, слабкість суспільних інститутів, які покликані давати громадянам орієнтири або показувати приклад.

На думку науковця, основними історичними передумовами такого становища є панування в суспільстві понад 70 років комуністичної ідеології, яка заперечувала право непорушності приватної власності, взагалі не визнавала бізнесу як форми прояву економічної ініціативи, а схильність людей до підприємницької діяльності вважалася злом. Під час соціально-економічних трансформацій суспільству не були запропоновані морально-етичні правила ведення бізнесу, а моральних регуляторів на рівні усталених упродовж багатьох років традицій не було. Внаслідок цього сучасна модель економічної поведінки сформувалася стихійно.

Другою причиною науковець вважає специфічне ставлення православ'я до бізнесу як до негативного явища. При цьому пропагується незможність, жебрацтво, відмова від матеріальної складової життя, покірність особистості. Історичний досвід свідчить про те, що найбільшого успіху в економічному розвитку досягнули протестантські країни, адже ця течія християнства запропонувала позитивне ставлення до бізнесу, підприємливості, засуджувала бідність, неробство, натомість заохочувала особисту свободу, продуктивну працю і досягнення родинного достатку. Успіх у підприємництві визнавався проявом божественної благодаті, завдяки чому ці країни швидко розвивалися і збільшували капіталізацію. Протестантизм, визнавши бізнес, запропонував суспільству моральні правила його ведення. Отже, в країнах православ'я церква і духовенство також мають визначити правила ведення бізнесу, що базувати-

муться на нормах християнської православної етики і моралі. Важливий внесок у формування сприятливого бізнес-середовища і визначення етичних норм мають також зробити держава, соціально-політичні інститути, зокреби масової інформації, освітні заклади. З юних літ молоді необхідно прищеплювати морально-етичні цінності. Бізнесмен повинен розуміти, що прибуток – це важлива складова успіху, але честь і добра репутація значно важливіші.

Єпископ-помічник Київської архієпархії УГКЦ владика **Йосиф** зазначив, що підходити до проблеми моральності ведення бізнесу з конфесійного погляду не варто. Православне християнство дає кожній людині орієнтири щодо того, як вона може забезпечити матеріальні статки, не порушуючи при цьому інтересів інших людей, не обманюючи їх і не обкрадаючи. Але православної церкві справді необхідно наполегливо працювати над соціальною етикою як окремою наукою. Той факт, що деякі церкви дедалі більше комерціалізують свою діяльність, призводить до втрати їх морального авторитету в очах громадян. У суспільстві сформувалося чимало стереотипів. Візьмемо хоча б такий: якщо людина має будинок і автомобіль, то це обов'язково злодій. Проте засуджуючи інших, мало хто міркує про те, як почати із себе – докласти зусиль, більше працювати, здобути ще одну освіту, змінити моральні принципи на краще і досягти таким чином успіху. Жодні закони і декларації не допоможуть цього зробити, якщо сама людина не захоче пристати до позиції чесності, порядності і моральності.

Завідувач кафедри суспільних дисциплін, доктор філософських наук, професор **Зоя Скринник** дещо змінила основне русло дискусії, зосередженої на тому, що є чесні бізнесмени, які хочуть провадити бізнес законно, а нечесним бізнесменам бракує лише моральних засад або виховання. Проблема полягає в тому, що якщо молоді людина має правильні переконання, які насправді є далекими від реальності, то потрапивши в її жорсткі умови, ці переконання дуже легко розсипаються. Коли бізнесмен вирішує, як йому діяти, він здебільшого обирає не між категоріями “чесно – нечесно”, а між “вигідно – невигідно”. Тобто вибір стоїть між ціною підпорядкування вимогам законів і ціною нелегальної діяльності. Сучас-

ні дослідження свідчать про те, що тінізація економіки відбувається там, де ціна нелегальної діяльності є нижчою порівняно з прозорою. При цьому тіньова частка економіки є надзвичайно організованою, в ній дуже ефективно діють неписані закони. Виникає ситуація, за якої поняття “законно” і “чесно” стають відмінними. Держава в інтересах суспільства має вирішувати ці проблеми таким чином, щоб суспільне багатство і достаток зростали. Для цього необхідний відповідний правопорядок. Якщо ж держава лише перерозподіляє суспільне багатство, а не стимулює його розширене виробництво, виникають структурні економічні проблеми. За умови, що нелегальна економіка успішно зростає і розвивається, збільшуються обсяги вивезення капіталу за кордон, податковий тягар на легальну економіку пропорційно зростає. Переобтяжена податками, зборами, платежами й акцизами, вона стає неефективною і неконкурентоспроможною. У цьому контексті науковець навела приклад перетворення США на найпотужнішу економіку світу – воно розпочалося саме з узаконення та інтеграції ефективного, інноваційного нелегального сегмента до загальної структури економіки.

Можливо, для деякого питання про чесний бізнес є риторичним або надто далеким від реалій, проте досвід багатьох успішних бізнесменів в економічно розвинутих країнах свідчить про те, що він здебільшого має незаперечні переваги над тіньовим способом ведення справ. Звісно, для цього необхідно створити сприятливу нормативну та податкову бази, прозорий механізм взаємодії державних фіскальних та регуляторних органів із підприємцями. Успішні бізнесмени в Україні зростали і розвивалися в специфічних нормативних і конкурентних умовах, але це не може бути виправданням для тіньового бізнесу. Учасники дискусії погодилися з тим, що підприємець повинен насамперед дбати не про отримання прибутку всіма засобами, а про налагодження сучасного ефективного виробничого процесу, виготовлення якісної конкурентоспроможної продукції та надання якісних послуг, і за такого підходу прибуток буде гарантовано.

Роман Підвисоцький,

“Вісник НБУ”.

Фото **Андрія Писаного.**